

kronik | Den japanske intellektuelle og zen-mester D.T. Suzuki var et internationalt ikon i det 20. århundredes første halvdel. Men som med hans tyske samtidsige, filosofen Martin Heidegger, rejser hans militaristiske sympatier spørgsmålet, om man kan skille person og sag

Kan man være oplyst zen-mester og militarisme-sympatisør?

**KRISTELIGT
DAGBLADS
KRONIK**

14. JANUAR 2017

AF JØRN BORUP

Lektor i
religionsvidenskab,
Aarhus Universitet

HAN VAR ZEN-MESTER. Oplyst og kultiveret, intellektuel og indflydelsesrig.

Han var venlig og rar, humoristisk og karismatisk. Alle datidens beskrivelser af D.T. Suzuki (1870-1966) var ovenud positive. Suzuki var født ind i en samurai-familie, men blev allerede som ung antændt af modernitetens flamme. Han fik lært engelsk og studerede engelsk litteratur samtidig med sine fordybelse ind i buddhismens univers.

Især zen-buddhismen optog ham, og hans mange skrivelser på japansk gjorde ham til en del af en japansk buddhistisk reform-elite, der stadig i dag respekteres, som bidrager til Japans modernitet. Et smukt D.T. Suzuki-museum i Kanazawa står i dag som rammer for anerkendelse af denne kulturpersonlighed, der som lægmand, forfatter og professor på et buddhistisk universitet i Kyoto stadig er del af pensum for den buddhistiske kulturelite.

Men Suzuki var også et internationalt ikon. Han kom nærmest ene mand til at repræsentere og markedsføre zen-buddhismen i Vesten, så både filosoffer, psykologer, religionsforskere og kunstnere faldt over hinanden i næsegrus beundring.

Før Suzuki var det den sydlige theravada-buddhisme, der havde antændt en intellektuel klasse i Vesten. Med Suzuki kom den østlige mahayana-buddhisme i centrum, med zen som fokus og øverste autoritet. Suzukis zen-læsning passede både til den japanske reform-buddhisme og til den vestlige forståelse af samme, som dybest set varer frem til i dag: en af-myologiseret, spirituel og næsten videnskabelig religionsform, der passer til det intellektuelle avantgarde-individ, der ikke føler sig tyngt af traditionens normer og vestlig etnocentrisk triumfalisme.

Den amerikanske beat-generation og senere hippierne tog Suzukis zen til sig som redskab i deres frigørelsesprojekter og modkultur. Suzuki blev ven med beat-forfatterne Jack Kerouac, Gary Snyder og Allen Ginsberg. Han blev æret af professorer og studerende på universiteter i USA, da han i 1950'erne turnerede som en anden stjerne. Han var i religionsdialog med præster og teologer, og han blev citeret og diskuteret af kendisser fra det akademiske og populærvidenskabelige miljø.

C.G. Jung mødte Suzuki til Erano-konferencen i Schweiz og skrev en 30 sider lang introduktion til en af hans bøger. Martin Heidegger mødte også Suzuki, og han skulle have sagt, at dennes subtile filosofi repræsenterede det, han selv forsøgte at tænke. "Suzuki-effekten" er betragtelig, også inden for den levende buddhisme. Vestlig buddhisme (og en del vestlig new age-spiritualitet) er i høj grad præget af Suzukis tanker, væsen og skrivelser.

MEN DER ER RIDSER I LAKKEN. Suzuki var fredens og fornuftens mand. Han var intellektuel i ordets bedste forstand, dannet og indsigtfuld. Men hans udsyn var også begrænset af hans kontekst.

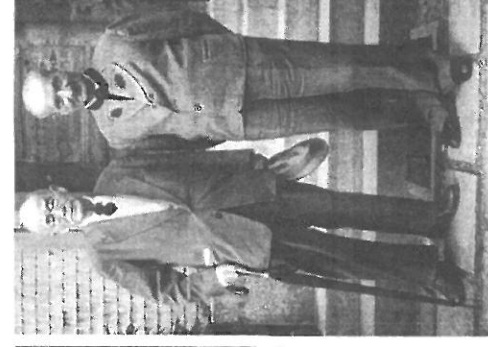
Han var også et produkt af samtiden. Indtil 1980'erne var "Suzuki-zen" i Vesten nærmest eneste kilde til forståelse af japansk buddhisme. Men i 1990'erne begyndte en mere kritisk forskning at gå bag om denne. Suzuki blev af enkelte endda pillet ned af piedestalen, for mange af hans skrivelser viser også en noget ensopret tilgang, der dybest set er mere religiøs, end den er videnskabelig. Og der var nogle, der begyndte at undersøge Suzukis personlige, politiske sympatier. Det kom frem, at han nærede

sympati for japansk militarisme, ganske ligesom flere andre af de kendte zen-kendisser, der var nået til Vesten. Det var noget af en skandale, ikke mindst for mange vesterlændinge, hvis illusioner brast. Kunne man være oplyst og samtidig opfordre til krig mod kineserne under Anden Verdenskrig? Hvordan kunne zen-klostre legitimeres, at man brugte træningshaller til kamptræning af soldater, at zen-skolerne sponsorerede bomber, at zen-munkene endog selv deltog i krigen?

D.T. Suzuki var ikke selv direkte involveret i militarismen, og hans støtter har hele tiden hævdet, at han tog afstand fra Japans brutale krig. Men hans tanker om opofrelse med "samuraiens ånd" og hans til tider nationalkonservative spiritualisering af Japan og legitimering af en nødvendig krig via zen har givet grobund for kritik, også fra samtidige japanere.

Af Suzuki også har flirret med nazisympati lægger yderligere brænde til bålet. Den amerikanske zen-præst og bud-dhismeforsker Brian Victoria er nærmest besejret af at afsøre de folk fra "branchen", som ikke har levet op til idealerne om sande oplyste mestre, udeladt af samtidens politiske mørke. Søger man efter i Suzukis netværk, og nærlæser man litterære udvekslinger, er der tilsyneladende også noget at komme efter.

SUZUKI UDTRYKTE FORSTÅELSE for både nazi-ideologien og jødeforfølgelserne, og han havde tætte kontakter til nazi-propagandisten Karlfried Dürckheim, der var i Japan ad flere omgange for dels at studere zen, dels missionere for nazismen. Eugen Herrigel var en anden tysker, der stærkt inspireret af Suzuki

▲ Martin Heidegger (th.) sammen med D.T. Suzuki. – Privatfoto.

ki tog til Japan for at lære zen. Hans bog om zen og bueskydning er senere blevet en klassiker og har lagt grund til en hel genre af "Zen og kunsten at..."-bøger. Også Herrigel var medlem af nazistpartiet.

I det hele taget var der mange nazister, der havde en vis forkærlighed for Japan, og flere har læst om zen-buddhismen. En redaktør på en af Suzukis bøger giver endda udtryk for, at nazi-ideologerne har været stærkt inspireret af dennes bøger, og en af dem (oversat til tysk som "Den store befrielse") udkom i nazi-partiets officielle avis. Måske efter at have læst Suzuki blev Heinrich Himmler da også inspireret til at modellere SS efter japanske samurai-ideal.

Shinto-religionens rolle i Anden Ver-

var fredens og fornuftens mand.

Han var intellektuel i ordets bedste forstand, dannet og indsigtfuld. Men hans udsyn var også begrænset af hans kontekst. Han var intellektuel i ordets bedste forstand, dannet og indsigtfuld. Men hans udsyn var også begrænset af hans kontekst. Han var intellektuel i ordets bedste forstand, dannet og indsigtfuld. Men hans udsyn var også begrænset af hans kontekst.

denskrig har længe været veldokumenteret. Det var trods alt den, der leverede mytisk og politisk gods til at legitimere kejseren som gud (kami), det japanske folk som guddommeligt og de japanske øer som helligt land. Buddhismens rolle i krigen er mere præker, og mange fejler gerne den del ind under gulvtræppet. Især når de store tænkere inddrages.

HANS HAUGE SPØRGER I EN KRONIK den 6. december, om man i forbindelse med Martin Heidegger kan adskille person og sag. Det mener han selv og forklarer i øvrigt overvejen biografisk historieskrivning som postmoderne vrag-gods.

Selvfølgelig kan sag og person adskilles, ligesom personen naturligvis ikke kan klændes for sagens utilsigtede effekt. Men at kontekstualisere person og sag kan også give en anden fortælling. Det er interessant og væsentligt, at både Heidegger og Suzuki var store tænkere med begrænsede eller problematiske politiske indsigter.

Af sætte sagen ind i en social kontekst giver også mulighed for at få et noget bredere perspektiv på den traditionelle idealisering af hin enkelte genius med de fra den sociale virkelighed ubesudlede tanker. Både Suzuki og Heidegger var del af både personlige, sociale og filosofiske netværk, der i høj grad var med til at forme dem selv og deres "sag".

D.T. Suzuki er i dag ikke kun anset for han hædres dog stadig. I 50-året for sin død æres han i år ved diverse seminarer, konferencer og bogudgivelser i både Japan og USA. Måske fordi det efter en nødvendig dekonstruktion igen er muligt faktisk at værdsætte det, han også stod for.